

Эш Н. С. ХРУЩЕВТУҢ чугаазының уланчызы

(Эгеи 1 — 2 арынарда).

бары-ла ушун бир кезиндегй хөй эшти берип турар. Ол дээрде чугу-ла ажал-агыый укур-дузалыг.

Көдө ажал-агыый министрствоу армян эртемденнери саналын суу барымдалап көргөн. Ол армян чууауд деп хулаеп алган. министрствоуну дуртукчулары чаз армян совхозтарыны бөлгөн колхозтарын практикалыгга калбаа-биле неггердери дээр чүчү-даа кылбааннар.

База бир чаз ажал дугайында. Манча Красноярскийн көдө ажал-агыый институтунуң микробиология кафедрасын эргекчиси И. И. Оробинский чүчө чугаалады. Эвеш бөлөктү бөлгөн эвеш витаминниг мал чемнери бектерийлг долу унелиг белок-биле бөлгөн витаминер-биле байлаштырып болурун дугайы ол чугаалады. Бо дээрде солун айтырыг. Көдө ажал-агыый министрствоу эртемденнер боттарыныг ажалдарын дүргөн доо-зарыга дуалажыр керек.

Белокту мал чемнери бөдүрерин улгаттырырга чугула кураары болза мал чени бөдүрерин тарып өстүрери болуп турар. Мал чени бөдүрер хөй ногаан массаларын бөлгөн тарынын эки дүжүтүн берип турар. Бөдө белок хөй бар. Чынын аңдарып ажалгаан чөдө бөдөн тарымыга хөрүнү азот-биле байлаштырып турар.

Мал чени бөдүрерин тарып өстүрү талзы-биле Алтай крайын дуржулгазынга кичөөгейи салза чогуур. Алтайнын көдө ажал-агыый эртем-шнчилг институтунуң директору Г. А. Назайкоуну чугаазы улуг кичөөгей-биле тындады-ыс. Мал чени бөдүрерин бектик дүжүттерин өстүрүп аларын инсти-тутун коллективни практика кыры-га чикчөө көргүсөн. Эске чемнер-биле холуштур четчир саныг бөдүрерин аларыга эч-не камна-лаштыргы болгаш эч-не белен арга болза мал чени бөдүрерин өстүрүп тарымы болуп дээрин көрсүтүш-шан, ол бөдүрүн саалымга со-нуурганчг анализг чугаалады.

Институтта ажал-агыыйга мал чени бөдүрерин 70x70 сантиметр кылдыр дөрбөлчүн-улаанчак арга-биле чакып тарап турган, ол чорук тарыгаларын механизастан арга-биле ажалдап кылдыр, бөк үчүштер-биле демисежир болгаш черини шыгын камгалар сорул-га биле хөрүнү негеттинг калганга баугаар үндүрүлг арганы берген.

Малдыг чен рационуда белокту көздүрүлг дугайында чугаа чорук турар саалдарын ол кезеэ баз улуг сонуургалыг болуп турар. Малдыг чемнерг үөндө кукуруза чемнери эч-не чөп ажалгаар төлдө оңу бөдө-биле байдыр эргекжө чүгү-ла. Чигир сөккөзү, картофель бол-гаш еске-даа шыктыг чемнер ыш-каш кукуруза база-ла четтес саныг бөлөктү болуп турар болгаш. Бир чен едичазыга 100—110 грамм протеин (белок) негеттерин кылдыр санаарын чүрүчүткан. Ичингага мочактарын кукуруза силосу чени-ни бир едичазыга аларга 70 грамм, картофель 54 грамм, чигир сөккөзү (дзыды) 47 грамм бөлөктү болуп турар болгаш еске-даа. Чемнер бүрүн унелиг болган турар төлдө бөлөктү четтес таарыш-тырар керек. Оон башка хөй саныг чемнери чарылдар ужурга тазар-жыр алаар.

Кукурузаның 100 гектар шөлү-түн ч бүртүзүлг 350 центнер дүжү-дүн алыр турга, оон чен едича-залары бөлөктөр-биле баласмылар төлдө чеке, калдыг бөлөктөрүн чемнер негеттерин дээрин Алтай-нын эртем-шнчилг институтуна саап көргөн. Институттуң сан-мездерин баугаар аларга, ба бүр-зүндөн тарынын 20 центнер дүжү-дүн алыр турга бөдө чемнери 60 гектар чегре тарымы эргекжө чугула. Бир эвес люцерны чакып тарымы чүчө болза, ба бүрзүндөн салгенин 22 центнер дүжүдүн алыр турга ону 125 гектар чегре тары-мы негеттинг турар-дыр.

Бир эвес бөлөктү четтесин су-ла-биле таарыштырып орадажыр болза (гектар бүртүзүлг 20 цент-нер дүжүтү турга) 100 гектар кукурузага оналштыр 1000 гектар суулагы тургаш безин чемнерин едичазыларын амыр чарылдарын тургаш эшти болгаш сүтү бөдү-реринге эргекжө чугула бөлөктөрүн хандыар арганы берген турар мал-ды чемнеринин мындг рационун тургузуу болбас.

Мынчангаш кукурузаның шуут-ла чаркымын бөдө чемнер болуп тур-дыр.

Бо солун дуржулганы көдө ажал-агыый бөдүрүлгениг калбаа-биле неггердери база-ла чөптү болуп турар-дыр.

Бөдө чемнери тарып өстүрүп турарын талзы-биле инсти-тутун ажалын дугайында чугула бектирин эш Назайкога сумелзери күенчиг-дир, ол чүгүлү төп солунга, а ол ышкаш край бол-ган доордун солунунагга, оон даразында дуржулганы проа-гандалар соруда-биле тусый ном кылдыр үндүрер.

Ол болза, агрономун чугаазымы ажалын эш үлгөр-чикчө-дир. Бүдүрүлгени билдилг организастап, ышак ажал-хөдөргө бөдүрүн эн-ергиязы, билиглерин, дуржулганы берип чорур агрономнар болгаш зоотехниктер көдө ажал-агыыйн тускый эртемденнерин аразында хөй-биле бар. Агрономнар болгаш зоотехниктер—көдө ажал-агыыйда улуг күш-тур. Партия организация-лары агрономнар болгаш зоотех-никтерни дугайында улуг сагыш салышымын илеретер болгаш оларын чаггай күш-ажымынга ду-лаалар укуртуг.

Манча чамдык эштер сапал бер-ген, чочак-таранын болгаш бөбө-ларын Хрущевтуң чугаазаны ыш-каш дөрбөлчүн-улаанчак арга-биле тарымы бис деп турдулар. Шынал-да ол дугайы чугаалап турган-на бол-гай мен. Иччалажык силерниг бил-лип турарыңар ышкаш бо керектин талзы-биле бөдүрүнү хуума дур-жулгам чок, саналымга бөдүрерин тарып турар Алтайнын институту-нуң дуржулганын айтып турган мен. Институттуң ажал-агыый бөдүрерин дөрбөлчүн-улаанчак арга-биле чакып тарап болгаш гектар бүр-зүндөн 300 центнер ногаан массаны алган. Ам колхозтарда болгаш сов-хозтарда каш-каш миллион гектар аңдарган арыг черлер бар болуп ту-рар. Аңдарган арыг черлерге чочак-таранын дөрбөлчүн-улаанчак арга-биле чакып тарап, бети-де дээрде, гектар бүртүзүлг 12 центнер дүжү-түтү алыр эч-не ажалгыт. Мен мону кара-хөрүнүг об-ластарын көдө ажал-агыый муракчыларын чөвүлгө хуралыга ол зонамы он-галгай чүдөдөргө таарыштыр чугаалаан мен.

Силер боттарыңар дуржулганы садыр укуртуг силер, канчар тары-ның кылаач оңурулай бе азы еске арга-биле, бөдөнүг көртүрер. Бир эвес ботталган шөдөргө болза, бөк үчүштер-биле демисежир болгаш хөрүнү шыкты камгалар аргалыг болуп төлдө, дөрбөлчүн-улаанчак арга-биле тарымы-ла дээр ыш-каш-тыр. Иччалажык оңу агроном-нар боттары шнчилг укуртуг.

Арыг хөрүнүгө эзелтинген чыгга аңдарылга чочак-таранын хөй-хөй колхозтар болгаш совхозтар калбаа-биле тарып турар болгаш гектар бүртүзүлг 25—30 центнерин ап турар болгаш. Мынчангаш мын-ды дүжүтү ап тургаш, чочак-та-раны калбак оңурулай азы дөрбөл-чүн-улаанчак арга-биле чүчө чакып тарып турарыңар! Ону ажал-агыый бө-дүрүтүг тодоргай байдаларын бар-ымдалап тургаш, шнчилг укуртуг керек деп каталган чугаалап тур мен. Оон аңгыда кырыг-караны тарып өстүрер талзы-биле Ванина об-ласты Сталин атыг колхозуна дар-ган В. М. Кавуниун болгаш Курск об-ластын «Май бирин» колхозуна бригадир П. И. Стрелковтуң дур-жулгазы өрөнөп көөрүн эштерге сумелзэр ийик мен. Олар оңурулар аразыны ажалдап кылышымын маымыла чорурар-биле кырыг-ка-раны калбак оңурулай ийи шугу-мун арга-биле чорудуп турарлар. Кырыг-караны дооунаандыры-ла биле арыг өлгөрүн армалары-биле ка-ды ховуга экеп турарлар. Чижөө-дээрде, В. М. Кавун гектар бүртүзү-лг кырыг-караны 150 пуд дүжү-дүн каш-каш чылдары улаштыр ап келген. П. И. Стрелков 1960 чылда гектар бүртүзүлг 120 пуд кырыг-ка-раны алган болгаш 1961 чылда 130 пудту өстүрер деп хулаагени алган.

Кырыг-кара көдө ажал-агы-ыйн дык унелиг продуктту, ыч-чангаш кырыг-караның тарыла-зы бүтү чемгер-биле калбартыр кер-ек, силерин ап турарыңар оң бектик дүжүттерин чөдп аларын орадажыр болбайна.

Сибириниң об-ластарында сула тарыгаларын дугайын чугаалаарын күзеп тур мен. Районарын хөй нурууңа гектар бүртүзүлг алыр суланын дүжүдү 10—12 центнер болуп турар-дыр. Сула тарыгаларын бүрүн-биле утуктар дөр дугайында үнер дыналыш турар. Ол шын эвес. Калдыг-бир чөмөчөгө суланы тарымы керек. Сула мал чемгерге-даа, азы-чөм үлөт-пүргө-даа керек болгай. Чижөө-дээрде, урулгаар сула тарымын ажалга каша—ол дээрде солунту-мас бляд-дыр, ол дээрде, диттиг бляд. Сула тарымын азы дала-чын аптевалдан өмчичин бижкин бау-гаар тышыр чорукту болдуруп бол-бас. (Залда шимсөргөзүшкүн).

Кол чүчө-суузын дүжүдүн бө-дөдери болуп. Сибирде хөй-хөй ажал-агыый суланын эки дүжүт-терин чыып ап турар болгаш ол кулдуруга хомудайын турар. Алтай крайын Рубцово району «Со-веттерини чүртү» колхозу суланын даразында дүжүттерин ап турар: 1957 ч. ба бүртүзүлг 25,4 цнт. 1958 ч. » » 29,6 » 1959 ч. » » 25,2 » 1960 ч. » » 23,6 »

Дөрт чылдарын дургузуда су-ла гектар бүртүзүлг ортума-биле 26,1 центнер дүжүтү берген. Ол колхозтуң № 4 бригадасы 1960 чылда гектар бүртүзүлг 32,8 цент-нер суланы берген.

Кара хөрүнүг эвес зонамын кө-дө ажал-агыый ажалдакчыларын чөвүлгө хуралыга бөдүрүн берген саналымга Смоленск, Кострома бол-гаш еске-даа об-ластары олар хөй суланы тарып, гектар бүртүзүлг 5—6 центнерин ап турар дөш шыгыны шүгүмчүлөө мен.

Чүтө шуут арылган шаптар деп ту-рар чүвөл. Бүтү-ле чүвени бөдө-чалыг кылдыр керек, эштер! (Адыш часнаашымы).

Санап берген хөй-хөй кижилер Сибириниң байдалдарына арыг азы эзелтинген чер аңдарылганы дээр бе? деп айтырыгын тургузу турудулар. Ол шыгымы айтырыг-дыр, ыччангаш оңу шнчилглерин чө-гаалыкыңар эч-биле көөр керек. Ку-лунда ышкаш мындг канчалар районарга арыг чер аңдарылганы чөккө хөржөк ышкаш-тыр.

Иччалажык Сибирде четчир, ха-рын-даа элбөк эл-шыктыг районнар хөйү-биле бар болуп турар. Мындг эзелтинген чөд аңдарылганы бекет-көөн черлерге кукурузаның, чочак-таранын, мал чени бөдүрерин болгаш еске-даа кулдуурларын та-рыгаларын калбартырычче дидими-биле кирер керек дээрин эртем аа-

Гектардан центнер-биле	
Кукуруза агызына	Арыг алдарган черге
Хову зонамы	
Михайловский районунуң Карл Маркс атыг колхозу	15,8
Завьяловский районунуң «Алтайнын херели» колхозу	20,7
Угловский районунуң Угловский совхозу	16,0
Волчанский районунуң «Березовский» совхозу	19,0
Аргалыг хову зонамы	
Усть-Пристанский районунуң Ленин атыг колхозу	14,8
Шилуновский районунуң «Родина» колхозу	28,4
Крутинский районунуң Боробой совхозу	18,0
Первомайский районунуң Павловский совхозу	18,1
Алтай институт	25,7
Даг эдизини зонамы	
Смоленский районунуң «Алтайский» совхозу	16,1
Красношешковский районунуң «Камышенский» совхозу	13,7
Алтай районунуң Мичурин атыг колхозу	24,2

Агротехниканын шын чоругарга кукуруза агызына тарап чынын тарап кызыл-тасты дүжүдү ку-лаазынын дугайын бо сан-чикеэтер чугаалап турар-дыр.

Оң-биле калы гектар черден өзүп үнер продукция шапынчы-биле көздүрүп турар. Демг-ле Алтай

Чазын тарап кызыл-тасты гектардан адынганы	Чазын тарап кызыл-тасты гектардан адынганы	Кукуруза агызына
1957 чылда	23,7	307
1958 чылда	22,6	345
1959 чылда	19,0	520
1960 чылда	22,5	436
4 чылда ортума-биле	21,9	402

Мал чемнерин едичазыга шнчил-гидип санаарга, арыгта аңдарган черининен кукуруза агызына тара-нан черини 3,3 катеп хөй продук-цияны берген.

Өл-шык районнарга азы-бүрү чажында кылган аңдарылга ажын-тыг дээрин боттарынын шнчилгери-ге колхозчулар болгаш совхозтар ажалдакчылары бүтүрерин дээр агро-номнар калбак дуржулганы кыла эки боор. Иччалажык бо керекке чангыс ай майыс камгалалар чор-укту болдурубас укуртуг. Мындыг айтырылганын шнчилгилерге керек кырында байдаларын — хөрүн болгаш агар-бойдуз байдаларын дөдүргай билип тургаш чогаалдыкы бау-биле чорудар керек.

Сибириниң хоорайларын чаз сут-биле, картофель-биле болгаш но-гаалар-биле хандыар дугайында каш өсүтү чугаалаан. Новосибирски-нин болгаш Омскиниң ажалчы чо-нарны чаз сут-биле хандыар тө-лдө хоорай чогууну районарымыз сут ажал-агыыйн канчар ор-ганизастарын саналганын партия-ны Новосибирск болгаш Омск об-комнардык эштер көргүстүрер. Специализастан совхозтарын бол-

бан черлеринин дуржулганы болгаш муракчы практика көргүсөп.

Эртем албан черлериниң сан-мездерин баугаар аларга, кукуруза-ны, а ол ышкаш чочак-таранын бол-гаш еске-даа чамдык бөбү культу-раларын тарап соонда оларын агы-гыстарына кызыл-тасты тарымыга эки болуп турар болгаш оң дүжү-дүн чүгө кулаатпайн турар эвес, а бөдипиле турар.

1958—1960 чылдарда Алтайнын эртем-шнчилг институту арыг болгаш кукуруза агызын чөргө кызыл-тасты тарымынын калбак бу-дурлуг дуржулгаларын салган. Ди-ка чогулганын түнөдөр алынган.

Арыг болгаш кукуруза агызын чөргө чазын чакып тарымы кызыл-тастын дүжүдүн дугайында ол ин-ституттин дуржулгаларын сан-мездерин көргүсөп.

Гектардан центнер-биле	
Кукуруза агызына	Арыг алдарган черге
Михайловский районунуң Карл Маркс атыг колхозу	15,8
Завьяловский районунуң «Алтайнын херели» колхозу	20,7
Угловский районунуң Угловский совхозу	16,0
Волчанский районунуң «Березовский» совхозу	19,0
Аргалыг хову зонамы	
Усть-Пристанский районунуң Ленин атыг колхозу	14,8
Шилуновский районунуң «Родина» колхозу	28,4
Крутинский районунуң Боробой совхозу	18,0
Первомайский районунуң Павловский совхозу	18,1
Алтай институт	25,7
Даг эдизини зонамы	
Смоленский районунуң «Алтайский» совхозу	16,1
Красношешковский районунуң «Камышенский» совхозу	13,7
Алтай районунуң Мичурин атыг колхозу	24,2

институтунуң шнчилгилерин чикке-көргүсөп.

Сөүлү дөрт чылдарда институт ховуларын тарылга элчештирил-генине арыг аңдарган болгаш куку-руза агызына аңдарган черлерин өстүрүп үндүргөн продукцияны кайгы хире болганын денеш көргөн түнөли мындыг:

Арыг алдарган черге	Кукуруза агызына
Чазын тарап кызыл-тасты гектардан адынганы	Чазын тарап кызыл-тасты гектардан адынганы
1957 чылда	23,7
1958 чылда	22,6
1959 чылда	19,0
1960 чылда	22,5
4 чылда ортума-биле	21,9

гаш колхозтарын олар тургузар деп турарлар. Суггар черлерин ажал-лап тургаш, кукурузага үндөлдөп сүтүт мал ажылын чорудар. Еске-даа улуг-улуг хоорайларга болгаш үлөтүр төптерине сүт бөдүрерин болгаш хоорайлар чонун оон-биле шуут четчир кылдыр ханды-рар системаны организастаар чорукту болду керек.

Сибирь шадан тура-ла карто-фельдин эки дүжүдү-биле сурагыл болуп келген. Сибириниң об-ластарында нитризи-биле картофель дүжүтү алган: капуста — 702, морковь — 413, помидор — 508, огурец — 169, картофель — 172 центнер.

Мындагы Чөөн чүктүн районна-рында ногаа кулдуурларын болгаш картофельди өстүрүп үндөр дөш шыгымы ажалдаар керек.

Эртемниң чедишкннерин—көдө ажал-агыый бүдүрүлгезинге бараан болдулар

Эштер! Көдө ажал-агыыйн улам ышак хөдүдөргө эртемниң бол-гаш тускый эртемденнерин оңаа рөдүдүн ТБ-нын январь Пленуму чугулаал аптыкан.

Көдө ажал-агыый талзында ажалдап турар кайгамчыктыг эр-темденнер бистин чүртүвүста бар. Олар калдыг-даа нарын соругаларын шнчилгилер шыдаар. Сибириниң көдө ажал-агыый талзы-биле эр-темденнери улуг болгаш үрө-түндөп ажалды кылдып турарлар.

Хөй-хөй дуржулга станциялары болгаш институттар хөмчөөлө улуг шөдөргө боттарынын эртем-шнчил-гилерин кылды, көдө ажал-агыый бүдүрүлгени организастаарга кол-хозтарга болгаш совхозтарга эки үлгериңер көргүзүп турарлар. Алтайнын эртем-шнчилг институтуну дугайын мен чугаалаан болгай мен.

Институттун чанында дуржулга ажал-агыыйны көдө ажал-агыый-нын ажыгалдыг 12.699 гектар чер, оон ичинде 9 муң гектар тарыл-га шөдү бар. Сөүлү беш чылдарда институттун шөдөргө таразын дүжүдү гектардан ортума-биле 20,8 центнер болган.

Институттун селекционерлери кы-зыл-тасты «барнаудская-32» деп чаз сортуң өстүрүп тыкшанар, ол сорт дуржулга үчөстүгүг бектик эр-тектики-биле өстүрүгө гектардан 48 центнер дүжүтү берген. Алтай институт колхозтарын болгаш сов-хозтарын даалгасы-биле хөй ажал-агыыйн күөсүдүп турар. Бөк үчүш-терге улуг демисе талзы-биле, үрөтүннериниң шынын экижирер болгаш еске-даа ажалдап талзы-биле ажалгыт хөмчөгөлөрүн олар ажалдап кылганар. Институт 1960 чылда колхозтарга болгаш совхоз-тарга 41 муң центнер сорттуг үрө-тиннери шнчилди берген.

Новосибирскиде күрүнениң көдө ажал-агыый дуржулга станциязы (ди-ректор Н. П. Смирнов) эртемниң улуг төвү болуп берген. Ол станция 6 муң ажал гектар черинг. Оон эргекчеленде 40 муң гектар тарылга шөдүтү каш-каш үрөзин ажал-агыыйлары база бар.

Сөүлү дөрт чылдарда станция-нын шөдөргө гектардан дүжү ортума-биле мындыг болгаш:

Чазын тарап кызыл-тасты гектардан адынганы	Чазын тарап кызыл-тасты гектардан адынганы
Арай	24
Сула	25,1
Чочак-тарга	19,9
Кырыг-кара	15,2

Ол станция таразын дүжүдүн районуну колхозтарын болгаш совхозтарын ийи болгаш ийи чартык катеп хөй ап турар. Каш чылдарын дургузуда тарынын дүжүтүдүн дугайында сан-мездө-лө бо-дур:

(гектардан центнер-биле):	
1958 ч. 1959 ч.	1958 ч. 1959 ч.
Дуржулга станциязы	21,3 22,8
Новосибирский район	9,7 13,2
Мындг станцияда, мындг эртем-деннер өрөнөп алыр чүвө бар. Ол дуржулганы бүтү ажал-агыыйларын ажалгалы болдулар төлдө, бүтү чүвени кылдыр керек.	
Сибириниң мал ажылынын М. О. Симон баштан институтуң эртем-шнчилгилерин көдө ажал-агыыйн ажалдакчыларын ортуңада су-рагыл болуп турар. Институттун эртемденнери мыйыстыг бөдө мал-дын, хаваннардын, хойларын чаз уксаларын өстүрүп тыкшанар.	
Иркутскиниң көдө ажал-агыый дуржулга станциязы көдө ажал-агыыйга улуг дуаны көргүзүп турар. Ол станция нитризи-биле 21,139 гектар черлиг, оон ичинде тарымы чери 8,505 гектар. Станция 1,200	

баш мыйыстыг бөдө малды, оон ичинде 540 инектериг, 2 муң азыг хаваннардыг, 18.700 куштар-лыг.

Станциянын таразынын дүжүдү гектардан ортума-биле 18,5 цент-нер, а үрөтине тарап черлериниң —22 центнер болган. Сөүлү үш чылдарда станция колхозтарга 26 муң центнер эң шнчилг болгаш сорттуг үрөтүннерин, 1000 центнер чазын тарып выканы, 960 баш эки уксалыг малдарын саткан.

Станциянын коллективни бөдүрүн шөдөргө кукурузаның болгаш чигир сөккөзү бөдүрүлгө дүжүдү өстүрүп берген болгаш ол кулдуурларын агротехниканын талзы-биле кол-хозтарга болгаш совхозтарга суме-лерин чогадып кылган.

Түндүкниң дуржулга станциязы көдө ажал-агыый кулдуурларын элөөн каш үнелиг сорттары көдө ажал-агыыйга берген. Ол станциянын селекционерлери эштер А. А. Со-ловьев болгаш А. Н. Скалозубов чазын тарымы кызыл-тасты «Ска-ла» деп сортуң өстүрүп тыккан. Ол сорт болза бектик дүжүтү-биле, үнүжү чыдыгында турушту-биле онзаланып турар. Кызыл-тастын «Скала» сорту Сибириниң колхоз-тарында болгаш совхозтарында улуг сурагыл болуп турар. Түндүкниң дуржулга станциязы бектик дүжүтү өстүрүп турар. Сөүлү ийи чыл-дарда чочак-таранын болгаш еске-даа бөбү культуураларын дүжүдү мында гектардан 27,4 центнер бол-ган.

Сибириниң Омскиде И. В. Зенин директорлаан эртем-шнчилг инсти-тутунуң эртемденнери улуг чедиш-киннерлиг. Ол институттуң эртем-деннерини өстүрүп тыкшаны кы-зыл-тасты, күзүн тарымы жек-та-раны, чочак-таранын, чиге-та-раны, картофельдин болгаш көдө ажал-агыыйн еске-даа кулдуур-ларын хөй-хөй сорттары Совет Эвештинин азы-бүрү об-ластарында, мындагы Акастаннын болгаш Си-бириниң райондарында калбаа-биле өстүрүп берген. Институт 4625 гектар черлиг, мал ажылынын улуг-улуг фермаларыг.

Сөүлү чылдарда институт колхоз-тарга болгаш совхозтарга хөй-хөй

Эш Н. С. ХРУЩЕВТУН чугаазынын төнчүзү

Бодунун аштырышкынын агартар дөш мичан фашист пропаганда гитлерди армияларын соок тиледи, соок дөргө орустарын эзелдегила болду деп чулчуруп турган. Чувениң укуру соокта эвес бобайн канчаар. Быкын болгаш чайын-даа, соокта-даа фашистг өжөлдөкчлерин чылча берип турганымсы, илгиния кырынан илдинр сод турганымсы кым билбес боор. (Адыш часкаашкыны).

Сибирьнин районнарына 1960 чылдын эгизинде эртеминң 219 алдан черлери турган. Дээли өрөлөгө черлеринде ажалдакчыларын санаваска, эртемин алаач черлеринде эртемин ажалдакчыларынның саны 8.244 кижи болган.

Сибирьжилер боттарының театрлары, музейлери, библиотекалары-биле чотгаралыны турар болгай, бо элде дөргө операнын болгаш балеттин Новосибирскиде эки театры болуп турары билдингир болгай. Мурнуу талааның кижилеринин үнери эки джигер. Ол үндөй боор. Бичалда-даа мында, Сибирьде, талантлыг ыражылар ыма хый, өске хоорайларда болгаш театрларда оларга алаарга турар. Бичангаш чүгө алаарга турар эвес, харын-даа новосибиржилерден чамлык кижилерни боттарыңке имеп апарындаа чакан дивейн турар. (Аялгүл шиморгозшкыны). Бичалдажык, сибирьжилер боттарынын черинин улуг патриоттары болгай. (Адыш часкаашкыны).

Мичангаш Сибирь биле ыраккы Чөөн чук бистия хүнеринисте — бедиң болгаш улам-на хоткуп турар эртемин болгаш културанын районнары-дыр. (Адыш часкаашкыны).

Бо кайгамтыктың черлерге кээп ажалдаарын болгаш чурттаарын күзөтүрүр болуу бугу-ле кижилерге, — Сибирьге болгаш ыраккы Чөөн чүгө чедип келинер, сибирьжилер болгаш ыраккы-чөөн-чүкчүлөр сибирь төрөөн болгаш чок кижилери мышан кылдыр хулаап алар, мөөр-тан эки ажалда-даа тып алыр сибир, манаа чуртап чачыга төлөк сибир, манаа сибирин ажал-төлөкчө эвүл дөргө бөр болгаш олар чотгаралынышы-биле: «Бистер—сибирьжилер бис!» «Бистер—ыраккы чөөн-чүкчүлөр бис!» деп чулаалы бээрлер деп, сибирин өмүзөөрдөк чулааларын мензе чөпшөөр көрүнер! (Динмиттиг, үргүлчүлөдиг адыш часкаашкыны).

Бөгүн—март 8-тиң хүнүнде — Сибирини хөрежөөнеринин дугайын, бистин биче сеткилдиг улуг ажал-ашчылдыктын дугайын чулааларын онза күзөткүлдөр. Ала-чурт дайымын фронтларынче Сибирь эр улдуң чогулдуң турар дүштө, хөрежөөнер заводалар болгаш фабрикаларда стиворкага барып ажиллап турар алганар, шахталар иштинче ажиллап иришкенер, тракторлоны болгаш комбайнлары башкара бергенер. Олар урууларын өрөңип болгаш таразын тарап өстүрүп турганар, Олар боо-чөпекти каннап, дарганнап, тилелгени каннап быжытпап турганар. Мичангаш ол дөргө чүгө-ле Сибирьге мылгы турган эвес, харын бугу совет терге база мылгы турган.

Дайын соондагы чылдары Сибирини хөрежөөнери, бугу совет хөрежөөнери-биле бир дөмей, улус ажалдагынын катап тургузуп, бугурун күнүн денелени беддилди, күш-ажалдын мурачы ажаларына болгаш методтарына өрөңип алганар.

Бөгүн, Делегейин хөрежөөнер байырларынын хүнүнде, бо чөвүлдө хуралдын киржикчилери хөрежөөнерге, Сибирин болгаш ыраккы Чөөн чүктүн бугу хөрежөөнеринге, бугу совет хөрежөөнеринге, коммунистин тилелгеси дөш миселде бистин алаарыг ажал-ишчи хөрежөөнериниске болгаш эштериниске байырла-биле холбаштыр Совет

Эвдиделин Коммунист партиязынын Төп Комитетинин болгаш Совет чакаткы өмүзөөндөн изиг байыр чедирерин мензе чөпшөөр көрүнер! (Динмиттиг, үргүлчүлөдиг адыш часкаашкыны).

Эштер! Сибирини чөвүлдө хуралдынар, Россия Федерациязынга болгаш улус өске-даа чөвүлдө хуралдыр мышан, шын, тодгары хый-хый темчегелерин айгыты, оларын боттанар чорук кээде ажалдагы бугурулгесин көдүреринге чедирер. Кээде ажалдагынын улам-на дүргөн хөжүлөр төлөдө, Россия Федерациязы байлак аргаларыг болгаш куралдырларыг болуп турар. Россия Федерациязы кайгамчык кайралдыг, чулаалп турары мышан, мылгы кижилер-биле чери чачырып албайн канчаар.

Россия Федерациязынын ажалгыч чоннары Совет Эвдиделин Коммунист партиязынын XIII съездине алдар болдурган социалистг чарышты калдырткыш, кээде ажалдагы бугурулгесин улам ийик дүвер дөш бистин ниети миселде мөлтөйт салымшынын кийрер дөргөинг СЭКП Төп Комитетин болгаш Совет чакы бугуруп турар. (Адыш часкаашкыны).

Эртемин болгаш техниканын хөжүлөдигин амы дененинисте — эвдиде, бисте материалдыг чүктелер болгаш куралдырлар бар болуп турду, кол чүе чүе дөргө бугурулгесин эки организаштырыда, күштерин билдингир таарыштыр тургузурмыда болуп турар. Ол харын бистин чедийшикеринисте болгаш бистин тилелгесини тодарадыр деп чувени утпас херек, эштер.

Партия болгаш совет организашылар, партиянын дуулакчымы — алдарыг Ленички комсомол участок бугурунгу, улуг, биче херек бугурунун бажына ажалды тилелгич чорулуп, чедийшикерини чедип ал шыдаар мылгы кижилер турун дөш бугу-ле эргежок чулула темчегелерин алыр ужурут. Бисте мылгы кижилер бар. Олар мында, бо-даа залда бар, олар бугу чуртта-ла бар. Чүс-чүс муң, миллион-миллион мылгы кижилер коммунистг тургузукунуну хөрежөө боттарынын бугу күштерин болгаш билгаларин бөзүңге белең. (Адыш часкаашкыны).

Уластар мынчаар чулаалп турар: кижиз ажал-херетик чанынга турар болза, ажал-херек болу-ла чулаалп унуп келир. Ону утпас херек. Кан-дыр-даа эки планар, төлөвилелдер, саналар тилелгелерин боттары чачаар-да экеп бербес деп чувени удуруткучу бурзу ханы миселер бил-дир ужурут. Кижини тура-сөрү болгаш күш-ажалы кайгамчыктан кайгамчык чүлдери чачап тургузар деп, улуг орус шүлүкчү Некрасов эки-ле чулаалган. (Адыш часкаашкыны).

Сибирини кайгамчыктыг, бугу совет улуса ажалгыч күш-ажалынарга улуг-улуг чедийшикеринг болдурулары силерге күзөөр чөпшөөр көрүнер!

Сибирини болгаш ыраккы Чөөн чүктүн кээде ажал-ишчилеринге алдар болгаш хунду! (Динмиттиг адыш часкаашкыны).

Сибирини абастарынын болгаш крайларынын бугу ажал-ишчилеринге алдар болгаш хунду! (Динмиттиг адыш часкаашкыны).

Ленинин тутунун ала-биле, Ленички Коммунист партиянын улудулгасы-биле бистин эял улуг соорулавысы — коммунички тургузурмынче, улам-на бургунаарлаадынар! (Динмиттиг, үргүлчүлөдиг адыш часкаашкыны, Шупту туруп илген).

АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ СОВЕДИНГЕ 1961 чылдың март 5-те болган сонгулдаларның түннелдеринин дугайында дыңнадыг

Ажылчы чоннар депутаттарынын Тыва область Советинге сонгулдаларнын түннелдеринин дугайында мезелерин Тыва областың сонгулда комиссиязы округтарынын сонгулда комиссияларында алган.

Ажылчы чоннар депутаттарынын Тыва область Советинин депутаттарынын сонгулдаларына сонгучуларын ниети санынын 99,95 хуузу киришкен. Базылаашкына киришкен сонгучуларын ниети санынын 99,66 хуузу депутаттарга кандидаттар дөш болдылар. Сонгулдалар дугайында Дүрүмүн 108 чулууну барымдаалаарга, күш чок деп санаттыгга бодотендер чок болган.

«РОФСР»-нин ажылчы чоннар депутаттарынын край, область, округ, район, хоорай, кээде болгаш суур Советтеринге сонгулдалар дугайында

Дүрүмүн 29 чулууну үндөдөш, Тыва областың сонгулда комиссиязы материалдарын сонгулдаларын округ бурзулун айы-биле чулаалып көргөш, Тыва область Советинге сонгучулар депутаттарыны бугу 100 сонгулда округтарынын айы-биле буртукан.

Сонгучулар бугу депутаттар болза коммунистерин болгаш партия кижигуну эвестерин кандидаттары болуп турар. Депутаттарынын даазымы моон алаанга парлаттыгана.

Ажылчы чоннар депутаттарынын Тыва область Советинге сонгулдалар талазы-биле областың сонгулда комиссиязы.

Кызыл хоорай, 1961 чылдың март 10.

Тыва автономнуг областың ажылчы чоннар депутаттарынын область Советинин 1961 чылдың март 5-те сонгучуларның данзызы

Каплунов Андрей Иванович — Каз-Хеминг № 1 сонгулда округту.
Коробова Анна Павловна — Биче-Енисейинг № 2 сонгулда округту.
Хертен Демур Иан-оолович — Сонгу-чөөн талакы № 3 сонгулда округту.
Содуан Анна Хүрен-ооловна — Мурнуу-чөөн талакы № 4 сонгулда округту.
Коссов Николай Николаевич — Транспуртту сонгу талакы № 5 сонгулда округту.
Круленина Татьяна Кузьминична — Транспуртту муруну талакы № 6 сонгулда округту.
Окемчи Оюн Темчи — Лениннин № 7 сонгулда округту.

Былин Иван Дмитриевич — Сохонийинг № 8 сонгулда округту.
Красосная Анна Савельевна — Октябрьскийинг № 9 сонгулда округту.
Ивануников Александр Иванович — Кооперативныйинг № 10 сонгулда округту.
Саган-оол Монгуш Чанын-оолович — Хеминг сонгу талакы № 11 сонгулда округту.
Тресцова Валентина Ивановна — Мурнуу талакы № 12 сонгулда округту.

Дорун-оол Василий Дамбаевич — Хеминг № 13 сонгулда округту.
Красный Сергей Хоченович — Чехоскийинг № 14 сонгулда округту.
Кысыбай Николай Иманолович — Чер туртузунуң сонгу талакы № 15 сонгулда округту.
Курта Александр Чайырович — Чер туртузунуң муруну талакы № 16 сонгулда округту.
Хүрен-бен Кертик-оол Кадр-оолович — Заводтун № 17 сонгулда округту.

Кубрак Владимир Николаевич — Улетпур-трактынг № 18 сонгулда округту.
Худышева Галина Андреевна — Завоерныйинг № 19 сонгулда округту.
Сердобов Николай Алексеевич — Ол чарыштың № 20 сонгулда округту.
Андалов Александр Филиппович — Элегес-Аксынынг № 21 сонгулда округту.

Балган Никита Хоочунович — Шываанын № 22 сонгулда округту.
Сади Суге Саидевич — Мынгу-Тайганын № 23 сонгулда округту.
Тюлюш Таисия Санчиевна — Шуйлун № 24 сонгулда округту.
Хертен Белек Донгаинова — Бай-Талдын № 25 сонгулда округту.
Анчима Хертен Амырбитовна —

Кызыл-Дагнынг № 26 сонгулда округту.
Кызыл-оол Кужугет Шигжит-Чопович — Кара-Халдуң № 27 сонгулда округту.
Иргит Доржу Айызович — Тээлин № 28 сонгулда округту.
Абрамова Людмила Ефимовна — Кызыл-Мажаалкынг № 29 сонгулда округту.
Салчак Дарма Чамбалович — Ах-Довурактын сонгу талакы № 30 сонгулда округту.
Томилин Иван Егорович — Ах-Довурактын муруну талакы № 31 сонгулда округту.
Барычмаа Оржан Маадыр-ооловна — Ден-Терезининг № 32 сонгулда округту.

Сая Борашаан Киниевна — Сарыг-Белин № 34 сонгулда округту.
Хертен Секина Сендиевна — Эргил-Барыктын № 35 сонгулда округту.
Нуулар Хажыт Самбаевна — Аксы-Барыктын № 36 сонгулда округту.
Онгай-оол Хомушуну Дарымаевич — Барлык совхозтун № 37 сонгулда округту.
Артас Монгуш Баянлоевич — Хөвдөдөдөгү № 38 сонгулда округту.

Банюнов Константин Григорьевич — Чаданаанын барынын талакы № 39 сонгулда округту.
Козленко Арсений Артемьевич — Чаданаанын чөөн талакы № 40 сонгулда округту.
Ондар Дөмүлдөй Бүрзуевич — Чаданаанын № 41 кээде сонгулда округту.
Сат Дөртек Довуучунова — Даш-Тым-Кужурун № 42 сонгулда округту.
Ондар Анна Кара-Дашовна — Шемининг № 43 сонгулда округту.

Сат Сагбалдай Ойбанович — Чыргактын № 44 сонгулда округту.
Виноградова Нина Дмитриевна — Хорум-Дагнынг № 45 сонгулда округту.
Лопсанчал Оржан Чываажымынович — Баян-Талаанын № 46 сонгулда округту.
Болдуур-оол Борис Халчүкпенович — Кызыл-Чыраанын № 47 сонгулда округту.
Ховалыг Очур-оол Шаңмакович — Дүргүнүн № 48 сонгулда округту.
Тона Салчак Калбакхоренович — Сарыг-Сеттин барынын талакы № 49 сонгулда округту.

Лопатина Донна Гурьяновна — Сарыг-Сеттин чөөн талакы № 50 сонгулда округту.

Бэркен Салчак Самбуевич — Бүркен-Аксынынг № 51 сонгулда округту.

Норбу Тамара Чашоловна — Сивининг № 52 сонгулда округту.
Борисенко Дмитрий Иванович — Федоровскийинг № 53 сонгулда округту.
Середкин Павел Михайлович — Илдининг № 54 сонгулда округту.
Наптит Саарбай Найдановна — Көк-Тейнинг № 55 сонгулда округту.
Оржан Улан Кызыл-ооловна — Садынынг № 56 сонгулда округту.
Түлүш Севилова Дюлпутовна — Дус-Дагнынг № 57 сонгулда округту.
Шалай Александр Тимпавич — Хандгайтмын № 58 сонгулда округту.

Биче-уруг Маады Комбуевна — Туранин сонгу талакы № 59 сонгулда округту.
Харина Елизавета Давыдовна — Туранин муруну талакы № 60 сонгулда округту.
Түлүш Оспан-оол Кара-оолович — Бөкүн № 61 сонгулда округту.
Иванов Григорий Викторович — Тарагнын № 62 сонгулда округту.
Сунуй Михаил Багай-оолович — Халдын № 63 сонгулда округту.
Номандарна Евстолия Михайловна — Кара-Халктын № 64 сонгулда округту.

Ондар Чечеймаа Ириччиловна — Кызыл-Тайганын № 65 сонгулда округту.
Балабай Мария Матвеевна — Ступ-Халдуң № 66 сонгулда округту.
Херлиг-оол Оржан Амыр-Ашанович — Бора-Тайганын № 67 сонгулда округту.
Арпакмай Андрей Менгеевич — Сут-Аксынынг № 68 сонгулда округту.
Далын Ондар Назын-ооловна — Алдан-Мадырынг № 69 сонгулда округту.

Билетмаа Раиса Сундуевна — Арыг-Бажынынг № 70 сонгулда округту.
Чуева Ольга Павловна — Балгашынынг № 71 сонгулда округту.
Юртаев Иван Степанович — Дүргөнинг № 72 сонгулда округту.
Тыргын-Нара Наталья Балчыр-ооловна — Бай-Халктынг № 73 сонгулда округту.
Арпакмай Андрей Менгеевич — Сут-Аксынынг № 74 сонгулда округту.
Кулаков Михаил Романович — Кочетовтунг № 75 сонгулда округту.

Соколов Виктор Александрович — Межегейинг № 76 сонгулда округту.
Кулаков Михаил Романович — Кочетовтунг № 77 сонгулда округту.
Ныргыс Кара-оол Буга-Хырынович — Элегес-Аксынынг № 78 сонгулда округту.
Чолдан-оол Ак-оол Норбуевич — Хову-Аксынынг № 79 сонгулда округту.

Нуулар Докулай Канпа-ооловна — Чедеринг № 78 сонгулда округту.

Верещанин Виктор Александрович — Самагалдайынг № 79 сонгулда округту.
Доржу Дембирел Чиммитовна — Берт-Дагнынг № 80 сонгулда округту.
Чадамба Оржан Хүрен-оолович — Тестинг № 81 сонгулда округту.
Бараан Серен Чуруулаевна — Тоора-Хеминг № 82 сонгулда округту.

Сенди Татьяна Эртинеевна — Илдинг № 83 сонгулда округту.
Толгар-оол Оюн Араптанович — Шаган-Арыгтынг муруну талакы № 84 сонгулда округту.
Кузьмина Анна Ананьевна — Шаган-Арыгтынг сонгу талакы № 85 сонгулда округту.
Шырап Монгуш Нокыйлаа — Арыг-Бажынынг № 86 сонгулда округту.

Санчы Тумат Анчевич — Торгалдынг № 87 сонгулда округту.
Самбу Шивит-оол Сатович — Чагтынг № 88 сонгулда округту.
Сат Адама Нирбеевна — Адыг-Узүрүтүнг № 89 сонгулда округту.
Ондар Темур-оол Серенович — Көк-Чыраанын № 90 сонгулда округту.

Донпан Кыргыс Монгул-ооловна — Хайыракаанын № 91 сонгулда округту.
Долчаа Дырлаа Кунчүновна — Баян-Болдуң № 92 сонгулда округту.
Мендуме Михаил Иллович — Чаа-Халдуң № 93 сонгулда округту.
Биче-оол Бижинер Донгаиович — Бара-Талдынг № 94 сонгулда округту.

Хууран Анна Түлүшова — Урбунг № 95 сонгулда округту.
Норжунмаа Долчанмаа Семеновна — Булуң-Теректинг № 96 сонгулда округту.
Васильев Павел Дмитриевич — Ах-Туртугунг № 97 сонгулда округту.
Дамба Александр Кашка — Сарыг-Булдунг № 98 сонгулда округту.
Нундел Долзат Хоортаевна — Мереннинг № 99 сонгулда округту.
Шойжун Михаил Белчесевич — Нарынынг № 100 сонгулда округту.

Тыва автономнуг областың ажылчы чоннар депутаттарынын область Советинге сонгулдалар талазы-биле областың сонгулда комиссиязы.

Кызыл хоорай, 1961 чылдың март 10.

Тыва автономнуг областың ажылчы чоннар депутаттарынын район, хоорай, көдээ болгаш суур Советтеринге 1961 чылдың март 5-те болган сонгулдаларның түннелдеринин дугайында дыңнадыг

Тыва область Советинин күөсөчки комитетин Тыва автономнуг областың ажылчы чоннар депутаттарынын район, хоорай, көдээ болгаш суур Советтеринге сонгулдаларнын талазы-биле базылаашкынын түннелдеринин дугайында мезелерин районнар болгаш хоорайлар Советтеринин күөсөчки комитеттеринде алган.

Депутаттарынын ажалгыч чоннар депутаттарынын 13 район, 4 хоорай, 61 көдээ болгаш 2 суур Советтеринге сонган.

Сонгулдалар болуп турду базылаашкыны ниети сонгучуларын киришкен: районнар Советтеринге—99,99 хуу, хоорайлар Советтеринге 99,87 хуу, көдээ Советтерге—99,99 хуу, суурлар Советтеринге—100 хуу болган.

Базылаашкына киришкен сонгучуларын ниети саныннан коммунистерин болгаш партия кижигуну эвестерин ботунун кандидаттары дөш базылааны: районнар Советтеринге—99,67 хуу, хоорайлар Советтеринге—99,43 хуу, көдээ Советтерге—99,56 хуу, суурлар Советтеринге—99,65 хуу. Базылаашкына киришкен сонгучуларын ниети саныннан депутаттарын кандидаттарына узуу базылааны: районнар Советтеринге—0,33 хуу, хоорайлар Советтеринге—0,57 хуу, көдээ Советтерге—0,44 хуу, суурлар Советтеринге—0,35 хуу. Сонгулдалар дугайында Дүрүмүн 108 чулууну барымдаалаарга, күш чок деп санаттыгга бодотендер чок болган.

Мичангаш, мылгы-ла хый эвес кезинден аңгыда, сонгучулар барык шупту сонгулдаларга киришкен болгаш олар коммунистер биле партия кижигуну эвестеринин кандидаттары дөш, чачымы ап-сеткил-биле бадмылаанар.

Тыва автономнуг областың районнар, хоорайлар, көдээ болгаш суурлар Советтеринге ниетини-биле 2353 депутаттары сонган. Депутаттарынын иштинде хөрежөөн кижиз 892, азы 37,9 хуу. СЭВН кижигуну болгаш СЭКП кижигунуна кандидаттар 1134 кижиз, азы 48,1 хуу, партия кижигуну эвестер 1219 кижиз, азы 51,9 хуу, ажалчылар болгаш колхозчулар 1332 кижиз, азы 56,6 хуу болуп турар.

Сонгучулар бугу депутаттар болза коммунистерин болгаш партия кижигуну эвестеринин кандидаттары болуп турар.

Ажылчы чоннар депутаттарынын Тыва область Советинин күөсөчки комитетид.

Кызыл хоорай, 1961 чылдың март 10.

Обласка АГААР-ВОЙДУСТУҢ байдалы

Бөгүн обласка булуттарлыг хун черлерге 11 — 16 болгаш Кызылда болур, хар чазар болгаш дүвүлдөр.

Даглыг районнарга 4 — 9, өске

Редатор К. С. ШОЙГУ.

КИНОТЕАТРЛАРГА БӨГҮН

«ВЛКСМ-НИИҢ 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга): «Кижиз — келир үелер» — 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30 шактарда. (Биче залга): «Кырган болгаш даай» — 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Граф Монте-Кристо» (I серия) — 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ВОСТОК»: «Ларесцин өг-бүлезинден чарыган херээ» — 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

Чуртталага бажыннарын тударына болгаш капитал септелге кылырынга алган чээлинин бо чылдын 1-ги кварталында төлээр хуусаазынын 1961 чылдын март 15-те доостурун хуу чээкчилерге Тудуг банкынын конторазы сагындырып тур.

Төлөвилерни хүлээп алыр черлер: Кызылга — Ленин кудумчузунда 21 дугаарлыг бажында Кур-банкынын хүлээп алышкын кассазы, Шагаан-Арыг, Чадаана, Туран хоорайларга болгаш Кызыл-Мажаалкка — Курбанкынын салбырлары.

Тудуг банкынын конторазы.

МАРТ 15-ТЕ

«Өнүктүрүнер силерни манап турлар» деп Белицитин хөгжүмүчкүнү хөгжөгелиг шизиз болур.

Эгелээри кежээкнин 7 шакта.

ДИРЕКЦИЯ.

Бистин лекторлар бөлүүнде

Күрүңенин айымд чок чорууну коммунисттин Тыва областа эгелдигин чанынга 1958 чылда 5 кижилег лекторлар бөдүн организаштаан. Ам мында лекторларын саны 20 кижи четкен.

Лекторлар бөдүнүн кижигунуна хоорайнын болгаш областың ажалгыч чоннарыннын мурунуга лекцияларын барык шуптузу доктаамал номчуу турар.

1960 чылда ниетини-биле 16 муң хире кижилерни хаара туткан 248 лекцияларын номчанар. Лекторларын иштинден эштер Сынчугов 41 лекцияларын, Лудильский — 38, Шербаков — 27, Гливинский 24 лекцияларын чыл дугурунда номчутулулар. Лекция пропагандазына илпек-илгил киришкенде дөш ол эштерин политиктиг болгаш эртемин билдирер илпектерди талазы-биле ниетилелдин Тыва область салбыры мақтал бижиктер-биле шаңнаа.

Лекторлар бөдүнүн кижигунуна СЭКП обкомунун организаштааны пропагандаистер бөдүктө-

ринге киржиң, районнарга лекциялар номчутуруга болгаш партия организашыларын чорулуп турган массалыг кемчелерин бөдөлдөөринге болгаш эгиттеринге илпекчигил киржин келген.

Лекцияларын хый-хый номчутуру организаштаары-биле черчелештир, лекцияларын ажиллап кылмырчы лекторлар бөдү кола кичээргейни салып турар. Оларнын аразында «Совет кижилеринин политиктиг серемчелелдин дугайында», «СЭКП-нин болгаш Совет күрүңенин талазында шажыны болгаш хурээни канчаар көрүр», «Ламалзын реаксылыг утпа-шынары» дөш мышан чулула лекциялар кылдынган.

Лекторларын номчан лекцияларын иштинден «Совет кижилеринин политиктиг серемчелелдин дугайында» деп лекцияны ажалгыч чоннар улуг кичээргей болгаш сонугулар-биле мында, лекцияларын динназынын сөмүлдө ажалгыч чон хый саныг чагалаарын болгаш ала-биле айтырыларын биче чорулуп турар алганар.

Устуңде четпестерин чаылаткыш, хоорайды лекторлар бөдүктө-биле, ниетилелдин хоорай салбыры-биле харылааны өкөйдөп тургаш, ажалгыч чонун ортузунга лекция пропагандазын калдыртырына лекторлар бөдү илпекчигил киржир.

Д. МОНГУШ-ООЛ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинин кудумчузу, бажың № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторун 24-63, редакторун ораакчынын 35-24, пропаганда кидизинин 23-54, харымсалгалыг секретарын болгаш харымсалгалыг дежурнын 23-35, көдээ ажалдагы, улутур болгаш транспорт кидизтеринин 25-38, партия-амдырал болгаш култура - амдырал кидизтеринин 37-13, иштиң информация кидизинин 20-60, чачаа болгаш совет тургузуг кидизтеринин 21-27, литажылдакчыларын 22-64, бухгалтериянын 31-75, корректорларын 21-47. Солун кейбей барганда 32-75 телефонче долгаар.